

Hund med rätt att vårda, vårdhund

Information om "K112"

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen

Innehållsförteckning

Kunskap minskar risken för smitta	3
En lathund.....	3
Syfte med föreskrifterna.....	3
Anmälningsskyldighet.....	4
Information som ska skickas till Länsstyrelsen	4
Hygienregler	5
Basala hygienrutiner	6
Smittsamma sjukdomar	6
Zoonoser	6
Bara friska hundar kommer till jobbet	7
Resistenta bakterier	7
Särskilda krav vid pågående MRSA eller MRSP infektion.....	8
Vad händer om besöksreglerna inte följs?	8
Olika myndigheters ansvar.....	9
Vem ska kontaktas om hunden blir sjuk?.....	9
Frågor till Jordbruksverket	9
Länk till lista på infektionssjukdomar.....	9

Kunskap minskar risken för smitta

SJVFS 2013:14 "K112" är Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen. Mer information om vad reglerna innebär finns på Jordbruksverkets hemsida:

www.jordbruksverket.se

Länk till hela föreskriften på Jordbruksverkets hemsida:

<https://www.jordbruksverket.se/download/18.2ae27f0513e7888ce22800010291/2013-014.pdf>

En lathund

Vårdhundskolan har i samråd med Jordbruksverket sammanställt den här lathunden till vårdhundsförare och terapihundsförare. Det mesta av texten är hämtad från föreskriften **K112**. Förändringar i formuleringar har gjorts utan att förändra budskapet i innehållet. Här förtydligas delar av föreskriften som särskilt berör dem som arbetar med hund inom vård och omsorg.

Syfte med föreskrifterna

Syftet med Jordbruksverkets föreskrift (K112) är att genom förebyggande insatser minska risken för spridning av smittämnen som kan överföras mellan djur och människor. Detta är särskilt viktigt i verksamheter som erbjuder allmänheten möjlighet till direkt kontakt med djur (s.k. besöksverksamheter). Vård- och terapihundsverksamhet räknas som en besöksverksamhet enligt K112 från och med 1 december 2013. Det är endast när hunden "arbetar" som du som hundförare omfattas av reglerna för besöksverksamhet.

Det är viktigt att hela personalgruppen ges möjlighet att vara delaktiga i beskrivning av rutiner för verksamhet där hund ska medverka.

Det är viktigt som hundförare att känna till hur smitta kan spridas mellan hundar samt mellan hundar och människor. Kunskap gör att föraren kan minska risken för att patienter, brukare, personal och andra personer som är på enheten, samt självklart även vårdhunden, utsätts för smitta. Vårdhunds- och terapihundsförare är skyldiga enligt K112 att minska risken för spridning av smittämnen som kan överföras mellan djur och människor (så kallade zoonoser).

Anmälningsskyldighet

Det finns flera skäl till att registrera förare med vårdhundar eller terapihundar som arbetar inom vård och omsorg. En viktig anledning är att underlätta smittspårning vid ett eventuellt utbrott av smitta. Ett annat skäl är att få översikt över var det finns hundar som är medarbetare inom vård och omsorg.

Eftersom vård- och terapihundsverksamhet från och med 1 december 2013 räknas som en besöksverksamhet enligt K112 ska hundföraren anmäla detta till länsstyrelsen.

Det finns en färdig blankett för anmälan till länsstyrelsen som hundförare med fördel kan använda. Observera att det är vissa uppgifter som måste ingå i anmälan till länsstyrelsen, se nedan punkt 1 – 5. Om verksamheten ändras eller om föraren upphör med verksamheten måste detta anmälas till länsstyrelsen.

Länk till blankett för anmälan:

<https://www.jordbruksverket.se/download/18.2ae27f0513e7888ce22800010291/2013-014.pdf>

Information som ska skickas till Länsstyrelsen

1. Namn på verksamheten, adress inklusive postnummer, ort, kommun, län. Om det är aktuellt uppge även adress där hundens medverkan erbjuds tillfälligt. Det ska framgå av anmälan om det är en nyanmälan, förändring av verksamhet eller om verksamheten har upphört. Datum för verksamhetsstart eller när förändringen börjar gälla eller när verksamheten upphör ska anges med år/mån/dag.
2. Typ av verksamhet – t.ex. vårdhund eller terapihund på vårdboende, daglig verksamhet, på psykiatriavdelning. Beskriv hur hundens medverkan är organiserad. T.ex. förare och vårdhund jobbar på skriftlig ordination med konsultationer till enskilda och grupper, insatser med hund följs upp och dokumenteras i HSL journal av sjuksköterska.

Exempel på beskrivning för volontärer och andra som arbetar med spontana besök som inte dokumenteras: förare och hund besöker avdelning A och B. Alla brukare som sitter i dagrummet erbjuds att hälsa på hunden och klappa den.
3. Hur ofta, se de olika förslagen i bilagan och kryssa i det alternativ som stämmer för din verksamhet.
4. Vilka målgrupper – välj ett eller flera av alternativen.

Där hundar ska vistas i miljöer för vård eller omsorg bör man ha skriftliga riktlinjer för hundens medverkan.

Verksamhet med vårdhund ska bedrivas med god kvalitet och insatserna ska följas upp och utvärderas.

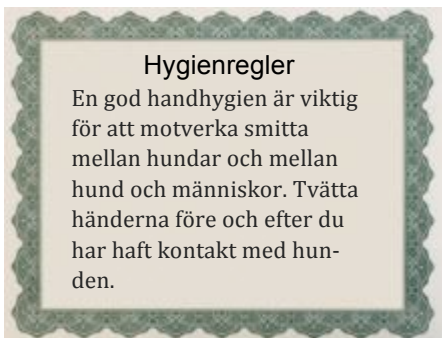
5. Uppgifter om djurhållaren. Namn, adress (postnummer och postadress) telefonnummer, mobiltelefonnummer. Djurhållaren är vårdhundsföraren eller terapihundsföraren (oftast samma person som är hundägare).

De här uppgifterna kan skrivas i ett tomt dokument, man kan också använda Jordbruksverkets mall (se länk ovan). Anmälan ska sedan skickas till Länsstyrelsen i det län där verksamhet med vårdhund bedrivs. Länk till lista med adress till Länsstyrelsen i varje län: <http://www.lansstyrelsen.se/Sv/Pages/kontakt.aspx>

Hygienregler

Föreskriften kräver att alla besökare ska informeras om vilka besöks-

regler som gäller och vikten av god handhygien. Det finns inga krav på att besöksreglerna ska vara skriftliga men det kan underlätta för både patienter, brukare, för hundförare, personal och för besökarna om de är det.

- Hundförare ska informera all personal, patienter och brukare samt andra eventuella besökare om vilka hygienregler som gäller för hundens medverkan på enheten. Föraren kan själv välja på vilket sätt informationen ska ges. Varje person kan informeras muntligt vid varje besök, man kan skicka informationsmaterial före besök eller ha skyltar uppsatta på de enheter där vårdhundar eller terapihundar medverkar.

- Till enheter för vård- och omsorg kommer ofta människor med liten eller ingen djurvana och lite kunskap om smittrisker. Hänsyn bör tas till olika personers möjlighet att ta till sig informationen och behov av uppsikt från ansvarig personal. Detta är anledningen till att besöksregler ska vara anpassade till den verksamhet som bedrivs och till besökarna. Exempelvis barn kan behöva en vuxens uppsikt under hela tiden för samvaro med hunden. På så vis kan man främja säker och naturlig hundkontakt utan onödigt risktagande.

- Hundförare ska se till att det finns möjlighet till handtvätt med vatten, flytande tvål och torkmöjlighet (av engångstyp) samt tillgång till handdesinfektion i anslutning till de lokaler där hunden arbetar. Om detta är omöjligt att uppfylla p.g.a. att "besöket" sker på en plats där det inte går att anordna detta tillfredsställande kan föraren i undantagsfall erbjuda vätservetter för rengöring samt handdesinfektion.

Verksamhet med vårdhund ska ingå i enhetens ledningssystem. Socialstyrelsens råd och föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)

Handtvätt är den viktigaste åtgärden för att förebygga att smittor sprids från hund till människor och även från människor till hund.

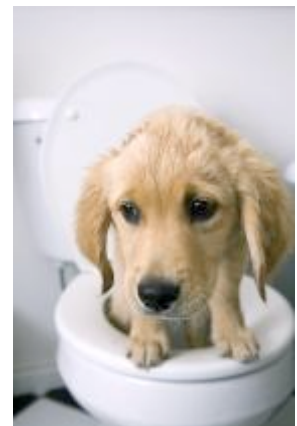
Basala hygienrutiner

Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien inom hälso- och sjukvården (SOSFS 2007:19) anger de krav som alla verksamheters lokala basala hygienrutiner ska vara grundade på. Länk till hela föreskriften:

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8916/2007-10-19_2007_19.pdf

Smittsamma sjukdomar

Hundar och katter kan drabbas av många olika smittsamma sjukdomar som vanligen orsakas av bakterier, parasiter, svampar eller virus. En hel del av dessa kan man skydda hunden emot genom att vaccinera den regelbundet, till exempel mot parvovirus och kennelhosta. Vissa sjukdomar såsom Rabies förekommer normalt inte i Sverige och vaccination krävs bara om hunden ska resa utomlands. Parasitsjukdomar kan man ofta undvika genom att behandla hunden preventivt. Veterinärer kan ge information om vad som är ett lämpligt skydd för vårdhund och terapihund, eftersom behovet varierar beroende på vad hunden utsätts för. En hund som sällan är ute och träffar andra hundar är mindre utsatt för smittrisk än den hund som ofta visas på utställning eller går på hunddagis. På Statens veterinärmedicinska anstalts webbplats (www.sva.se) kan du läsa mer om infektionssjukdomar hos hundar och katter och även information om vad du ska tänka på inför en utlandsresa.

Zoonoser

En sjukdom eller ett smittämne som smittar mellan människor och djur kallas för en zoonos. Zoonoser orsakas av olika typer av smittämnen som bakterier, parasiter, svampar och virus. Överföringen mellan djur och människor kan ske på olika sätt:

- Via livsmedel, framför allt livsmedel av animaliskt ursprung.
- Direkt kontakt med en smittbärande individ.
- Indirekt kontakt med en smittbärande individ, till exempel via händer, föremål eller via insektsbett.

Hundar kan även fungera som passiva vektorer och vara bärare av människors virus och bakterier och på det sättet föra smitta vidare mellan olika människor.

Det är därför viktigt att vara medveten om riskerna och arbeta för att förhindra en smittöverföring när en hund ska arbeta i en vårdverksamhet. Bedömningen avseende smittrisker ska liksom övrig riskbedömning inkludera vårdtagare, personal, hundekipaget och eventuella andra besökare i verksamheten.

Vid en del zoonoser blir djuret självt inte sjukt, utan fungerar endast som bärare av smittan. Vid misstanke om en zoonos hos djur eller människa ska man kontakta veterinär eller läkare så att eventuell provtagning, behandling, smittspårning och rapportering kan utföras.

Bara friska hundar kommer till jobbet

Vårdhundar och terapihundar bör genomgå årliga veterinärkontroller och vaccineras enligt gällande rekommendationer mot aktuella smittämnen. Som grundskydd för hundar i Sverige rekommenderas för närvarande (2014) vaccination mot valpsjuka, parvovirusinfektion och smittsam leverinflammation. För att minska risken för att hunden blir smittad bör vårdhundar och terapihundar inte delta i hundutställningar eller resor utanför Norden. Om hunden behandlas med antibiotika ska den inte arbeta. Den ska heller inte arbeta om den har diarré eller om den har infekterade sår eller vätskande eksem. Om hunden är sjuk ska den ges lämplig vård, vid behov av veterinär, och under tiden den är sjuk ska den inte arbeta som vårdhund eller terapihund.

Resistenta bakterier

Sedan ett antal år ökar förekomsten av bakterier som är resistenta mot många typer av antibiotika både hos människor och hos djur. Detta innebär en stor utmaning för vården. Många känner till problemen med MRSA (meticillinresistenta Staphylococcus aureus). Idag betraktas dock resistenta tarmbakterierna som ett ännu större hot mot människors hälsa i framtiden. ESBL (extended spectrum beta-lactamase) är samlingsnamnet på enzymer hos mer än 500 tarmbakterier som kan bryta ner antibiotika.

Det finns viktiga arbetsmiljöaspekter på det smittförebyggande arbetet, de tas upp i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:1 och 2012:7).

I Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) sägs att vården ska hålla en god hygienisk standard. Det innebär att vårdhundens utrustning också ska betraktas ur ett vårdhygieniskt perspektiv.

Spridningen av de resistenta tarmbakterierna i Sverige har gått betydligt snabbare än spridningen av MRSA. Hundar kan precis som människor få infektioner eller vara bärare av olika typer av resistenta bakterier.

Dessutom finns det en bakterie, *Staphylococcus pseudintermedius*, som ofta förekommer normalt på huden hos hundar. Den kan även orsaka sjukdom och då framförallt hud- eller sårinfektioner. Denna bakterie kan också utveckla resistens mot en eller flera typer av antibiotika och kallas då MRSP (meticillinresistent *Staphylococcus pseudintermedius*). Infektioner med MRSP kan vara mycket svårbehandlade. MRSP förekommer i första hand hos hundar men har påvisats även hos t.ex. katter. Djur kan också bära på MRSP utan symtom på sjukdom. Människor blir normalt inte sjuka av MRSP men kan, efter kontakt med infekterade djur, ha bakterien på huden och kan då sprida den vidare till andra djur.

Resistenta bakterier kan alltså precis som andra bakterier överföras mellan djur samt mellan djur och människor. De viktigaste åtgärderna för att minska smittspridning är god följsamhet till de basala hygienrutinerna och för alla gäller god handhygien före och efter kontakt med hunden.

Särskilda krav vid pågående MRSA eller MRSP infektion

Från och med 1 september 2013 omfattas den som ansvarar för en hund som misstänks ha eller har en pågående infektion med MRSA eller MRSP av vissa krav. Mer information om detta finns i *SJVFS 2013:14 "K112"* (länk till dokumentet högst upp på sidan 3). Där beskrivs bland annat detaljer för informationsplikt, krav på kontaktisolering och separat transport.

Syftet med dessa krav är att minska risken för smittspridning till andra djur och människor under den tid då djuret utsöndrar mest bakterier, d.v.s. under den akuta sjukdomsfasen.

Vad händer om besöksreglerna inte följs?

Det är länsstyrelsen som kontrollerar att kraven i K112 följs. Den som enligt föreskriften är ansvarig för att kraven om besöksregler och möjlighet till handtvätt uppfylls kan i värsta fall beläggas med vite om kraven inte följs. Hundföraren är däremot inte skyldig att kontrollera att de som umgås med hunden följer hygienreglerna, dvs. verkligen tvättar händerna osv. Alla som umgås med hunden ska dock på något sätt informeras om vad de själva kan göra för att minska riskerna för överföring av smitta, därefter är det upp till dem själva att ta ställning till informationen.

Vårdhundsföraren och terapihundsföraren är ansvarig för verksamheten med hund och ska vid kontroll av länsstyrelsen kunna redogöra muntligt om vilka besöksregler som finns och hur besökare informeras

Olika myndigheters ansvar

Genom smittskyddslagen har Socialstyrelsen uppdraget att vara samordnande myndighet när det gäller nationellt smittskyddsarbete inom folkhälsan. Jordbruksverket har motsvarande roll på den veterinära sidan. Flera andra myndigheter har ansvarsområden som i varierande grad kan beröras vid ett zoonosutbrott som Arbetsmiljöverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket.

Enligt miljöbalken (1988:808) 26 kap.19§, finns ett ansvar för egenkontroll, planering och uppföljning av verksamheten för alla som bedriver vård- och omsorgsverksamhet.

Verksamhetsutövare är skyldiga att förebygga risker för som kan medföra olägenhet eller skada människors hälsa.

Vem ska kontaktas om hunden blir sjuk?

I första hand ska en veterinär kontaktas om hunden blir sjuk. Förare bör alltid informera veterinären om att hunden är verksam som vårdhund eller terapihund.

Frågor till Jordbruksverket

Vid frågor till Jordbruksverket om smittsamma sjukdomar kontaktas enheten för sällskapsdjur på tel. 036-15 50 00

Länk till lista på infektionssjukdomar

På hemsidan för Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, finns lista på infektionssjukdomar hos hund, förekomst, symtom, behandling m.m.

<http://www.sva.se/sv/Djurhalsa1/Hund/Infektionssjukdomar/>